

Arvoisat lyseolaiset!

Minulla on ollut muutama päivä aikaa pohtia, miltä minusta tuntuu tulla nimetyksi vuoden lyseolaiseksi. Osuvin luonnehdinta on hämmentynyt kiitollisuus. Ja ylpeys.

Kun kunnianarvoisasta oppikoulustani on kysymys, aloitan siitä. Olen saanut osapuilleen kaikki eväät työelämään ja yhteisöissä toimimiseen Porin lyseosta. En siis joudu väkisin vääntämään mitään löperöitä selityksiä tästä asiasta.

Kerron joitakin muisteloita lyseosta. Ne saattavat kuulostaa itsekeskeisiltä, ja sitä ne tietenkin tässä tilanteessa ovatkin, mutta niiden tarkoituksena on kertoa tästä meille kaikille merkittävästä opinahjosta eräästä eli nyt minun näkökulmastani.

Koulunkäynnistä ja kouluista yleensä: Minä olen käynyt kouluja pitkään. Luultavasti pitempään kuin kukaan teistä. Yksinhuoltajaäitini oli kansakoulunopettaja. Hän aloitti Jyväskylästä valmistuttuaan uransa Reposaaren kansakoulun opettajana, siirtyi parin vuoden jälkeen mantereen puolelle, Uniluodon vanhassa piparkakkutalossa toimineeseen kouluun ja edelleen parin vuoden kuluttua kaupungin keskusta, Cygnaeuksen kouluun.

Kun suuret ikäluokat olivat tukkineet 40-luvun päivähoitojärjestelmän, kaikki kakarat eivät mahtuneet Porin harvoihin lastentarhoihin. Neuvokas opettajatar katsoi parhaaksi ottaa minut parin vuoden ajan mukaan töihin. Istuin Cygnaeuksen jatkuoluokkien, siis 7. ja 8. luokan suomen ja ruotsin tunneilla, luokan perällä, aluksi piirrelleen, sitten lukien Porin kaupunginkirjaston lastenosaston neiti af Forsellesin valitsemia kirjoja. Kirjastokorttini täyttyivät nopeasti. Säälliseen aikaan istuin sitten kahta kerrosta alempana Cygnaeuksen luokilla 1-4.

Jatkaminen oppikoulussa Porin lyseossa ei tämän 6 vuoden koulussa istumisen jälkeen oikein tuntunut mitenkään jännältä tai uudelta. Vanhaa kauraa, onhan näitä pulpetteja kulutettu.

Paitsi että nyt jouduin kuuntelemaan erilaista opetusta. Ja tutustumaan ajan mittaan kolmeen opettajaan, joiden sanoma on vaikuttanut voimakkaasti koko vuoden 1953 jälkeiseen elämäni. He olivat fil.tri L.I.Kaukamaa sekä maisterit Eino Salmenperä ja Thure Vidbäck.

Tohtori Kaukamaa ehti tehdä vaikutuksen vain vajaan vuoden verran, kun hänet minun näkökulmastani katsoen tempaistiin aivan liian varhain Helsinkiin kouluhallituksen palvelukseen. Hänen positiiviselta tuntunut vanhahtava tyyliensä kertoa historiasta jäi 11-vuotiaan lyseolaisen mieleen tavalla, joka piti historian liekkiä yllä jatkossakin.

Salmenperän Emppu, niin perinteinen oppikoulun opettaja kuin kuvitella saattaa, lisäsi lukiossa kehittyvään keinovalikoimaan kielen, kirjallisuuden ja kirjoittamisen. Hänen tyyliensä oli olla

vuorotellen kuivahko kieliopin muistuttaja, runojen lukija (Siell' on kauan jo kukkineet omenapuut, siell' on...) ja sitten yhtäkkiä kiukusta kärehtävä ikääntyvä maisteri.

Emppu toi kuvaan minulle hyvin merkitykselliseksi muodostuneen uuden kielen, latinan. Ja toi sen mukaan uskomattoman tehokkaasti. Me lyhyen latinan lukijat päättäsimme vajaan 3 vuodessa läpi klassisten lyseoiden pitkän latinan lähes kokonaan. Oli se opetusta! Kahdeksannen luokan syksyllä me kirjoitimme luokkakokeina lyhyen latinan sotaisia ylioppilaskirjoituksia. ”Audit Datames pisidas quosdam copias contra se parare. Filium misit, ut eos domaret. Caedit in pugna adulescens. Ipse pater proficiscens...” Ei tuntunut mitenkään ihmeelliseltä jutulta, että kävin 7. ja 8. luokan välisenä kesänä suorittamassa Turun kesäyliopistossa latinan pro exercitio -kokeen. Siinä todiste Empun opetuksesta.

Sitomalla kielen käytön, latinan ja historian Emppu viitoitti tien, jolla edelleen olen. Tien historiaan ja kirjoittamiseen.

Tämän kaksikon täydensi nuorempaa opettajapolvea edustanut Thure Vidbäck, historian opettaja ja aloitteleva kirjailija. Ensimmäisen teoksensa tekijänä nimen Tuure Vierros ottanut punatukkainen pohjois-satakuntalainen sijoitti historian sirpaleita yhteyksiinsä ja valotti syy-seuraus –suhteita lyseolaisille. Luokkakokeiden aikana Tuure kirjoitteli pöytänsä ääressä, ja uusia historiallisia romaaneja ilmestyi säännöllisin väliajoin, loppujen lopuksi noin 20.

Siinä oli minun koulunkäyntiäni vahvasti leimannut triumviraatti!

Kovin auvoiselta kuulostaa, mutta ei Porin lyseo mikään helposti läpi juostu opinahjo ollut, kuten kuulumme juuri Pekka Salosen puheenvuorossa. Joskus tuntuu siltä, ettei ollut mies eikä mikään, ellei ainakin yhtä luokkaa tuplannut.

Minä tuplasin 6. luokan. Onneksi ja hyödykseni. Ensimmäinen vuosi 6:lla meni osaltani paljon uuden löytöni, jazzmusiikin kuuntelussa. Sitä lajia tuli, joskin erittäin säästeliäästi, Yleisradion kautta, mutta livenä aina lyseon kouluhipoissa, kun lyseolaiset Kari Sarpila, Ilkka Karumo, Heikki Joukio ja muut olivat lavalla. Ja tietysti käymällä usein Rinkaman musiikkikaupassa hallitalossa. Minä laiminlöin koulun opetuspuolen lähes tykkänään.

Seuraus oli, että jäin luokalle, vastaan sanomatta, neljällä 4:lla. Ne oli helppo löytää: kaikki aineet jotka sivusivat luonnontieteitä, matematiikka, kemia, fysiikka, mitä niitä nyt on. Humanisti oli jo syntynyt. Vasta vaikean sairautensa loppuvaiheessa äitini tunnusti sopineensa eräiden lyseon opettajien kanssa, että antavat minulle neloset. Antoivat. Opettajien keskinäinen solidaarisuus pelasi. Näin säästyin kesäiseltä ehtojen lukemiseltakin. Piste. Näin lyseossa.

Vuoden kuluttua kulku kohti ylioppilaskokeita maistui jo. Kohentumista avitti viisaan äidin ostama kallisarvoinen Löwe-Opta magnetofoni jazzin tallentamiseen ja kuunteluun.

Muita merkittävimpiä lyseolaisia elämässäni ovat olleet rehtori Reino Hannulan poika Risto sekä viime vuonna edesmennyt Sipi, Tapani Kontula. Risto Hannula oli Helsingissä jo

opiskeluajoistaan alkaen kulttuurin saralla merkittäviä tekijä. Hän oli perustamassa tai toimi hallituksessa mm. näissä: Akateeminen filmikerho (sittemmin Suomen Elokuva-arkisto), Ylioppilaslehti, valtion elokuva-autakunta, Suomen elokuvasäätiö ja Filmihullu-lehti. Itseään korostamatta (muut ottivat kunnian vastaan) paljon tehnyt Risto Hannula tuli valmistuttuaan Satakunnan Kansan ensimmäiseksi vartavasten kulttuuritoimittajaksi nimitetyksi lehtimieheksi.

Hän keräsi nopeasti ympärilleen joukon kulttuuritouhuissa mukana olevia nuoria koululaisia – pääasiassa tietenkin lyseolaisia. Siinä joukossa olimme mekin, Tapani Kontula ja minä. Ryhmään kuuluvat saivat arvokasta kokemusta kirjoittamisesta toimiessaan Valtakadun Vanhoillisen (ajan nimitys) kulttuuriosaston avustajina.

Kuuluimme sitten Kontulan kanssa niihin lyseolaisiin, jotka olivat usein läsnä Naisliiton talon ja Mies-Laulun talon jamsessiontilaisuuksissa. Niissä Karumo, Sarpila, Kankaan veljekset ja monet muut soittivat, me Sipin kanssa kuuntelimme ja osallistuimme jamipaikan vuokran hattukeräykseen.

Ja sitten tämä Pori Jazz, Suomen ensimmäinen jazzfestivaali ja samalla tavallaan ensimmäinen nuorisofestivaali. Sen syntyminen oli lähes puhtaasti Porin Lyseon poikien tekosia. Sana lähes vaatii selityksen: ammattikoulun kasvatti, tanssimuusikko ja iskelmälaulaja Seppo Hakala oli ainoa lyseota käymätön perustajajäsen. Hän oli kuitenkin se, joka teki esityön ja esitti idean käytännössä järjestämällä pari vuotta ennen Pori Jazzin syntyä Karhulinnan jazzkonsertit, jotka toivat Suomen tunnetuimmat jazzmuusikot Poriin.

Kun Pori Jazz sittemmin syntyi ja kukoisti, lähes kaikki edellä mainitsemani lyseolaiset olivat sen puuhamiehiä ja vuorollaan festivaalin hallituksen puheenjohtajia. Muutaman ensimmäisen vuosikymmenen ajan Pori Jazz piti asemansa yhtenä maailman tunnetuimmista jazzmusiikin tapahtumista.

Lopuksi narinaa, niinko ain täytyy ol porilaisell:

Olen perusporilainen, yksi niitä joista Pori ei koskaan lähde. Olen koko opiskelu- ja työelämäni ajan ollut ja asunut pääasiassa Helsingissä. Mutta tätä Porin kaupunkia minä rakastan.

Siksi tuntuu pahalta, että Poria mollataan nykyään kaikkialla varsin estottomasti. Syitä kyllä on mollaamiseenkin, mutta ei Poria oikein osata sijoittaa mihinkään ja mitenkään. Eivät edes ns. nykyporilaiset, siis kansalainen kaupporilta, osaa arvostaa omaa kaupunkiaan.

Historian kanssa paljon puuhailleena minä kummastelen sitä vaisuutta, joka Porista tiedottamisessa vallitsee. Jokainen Suomen kaupunki ja kunta tuo esille nykyistä hienoa palvelu-, yritys- ym. valikoimaansa. Moni paikkakunta esittää vimmaisesti usein katteetonta kehumista ja merkityksetöntä löpinää.

Että joku muukin tekisi Poria tunnetuksi kuin taitava tilastojen popularisoija Timo Aro, joka tekee Helsingin Sanomien sivuilla hyvää myyräntyötä lähes viikottain.

Miksei Pori panostaisi enemmän ainutlaatuisen ja komean menneisyytensä esiin tuomiseen? Porilla jos millä olisi esittää upeita, yllättäviä ja hauskoja detaljeja menneiltä vuosisadoilta. Ajoilta jolloin joitain Kouvoloita ja muita sisämaan kunnista kokoon kursittuja paikkakuntia ei ollut vielä näyttämöllä.

Ikään kuin saatesanoiksi vielä pari esimerkkiä asioista, joista Porin imagosta huolehtivat voisivat kehitellä mielenkiintoista kerrottavaa:

- Ruotsin satamista 1700-luvun jälkipuoliskolla Poria suurempia laivojen lästimäärältään (lastivolyymiltään) olivat ainoastaan Tukholma, Gävle ja Göteborg. (Porin kauppiaiden ja muiden laivanvarustajien alukset)

- Luusourin (Luotsinmäen) varuskunnan urheat soturit Krimin sodan melskeissä heinäkuussa 1855: kun vihollisten (BR, FR) alukset lähestyivät kaupunkia, punssipataljoonan neljä laivakanuunaa kiireen vilkkaa jokeen ja pakeneminen Porin keskustaan. Pormestari oli rohkeampi, meni vastaan ja luovutti kaupungin ensimmäisen höyrylaivan Sovinnon

- Venäjän sotalaivaston alusten rakentaminen ja vihkimismenot suitsutuksineen ja rellestämisineen Räpsöössä Krimin sodan jälkeen 1860-luvulla

- 1840-luvulla koko Suomen kauppalaivastosta lähes 17 % oli rekisteröity Poriin eli porilaista oli lähes viidennes koko maan aluskapasiteetista. Vasta 1880-luvulla Kotkan satama nousi Porin ohi maan suurimpana vientisatamana.

- Jatkosodan ja Wiipurin menetyksen jälkeen Pori oli asukasmäärältään viidenneksi suurin, vai oliko se kuudes.

- jne.

Siis jotain värikästä historiasta tempaistua, ainakin vaihteeksi. Ei löydy hevin sisämaan kaupungeista. Ainakin minä kokeilisin tällaista kaiken nykyisen kehitysuskon ja ylioptimistisen maalailun lomaan.

Merellistä, valtakunnallisesti merkittävää. Parilla sanalla: tämän vuosisatoja eläneen tärkeän kaupungin karaktääriä.

Olisi kuultavaa myös nykyporilaiselle, jotka kuten minä nyt, narisevat ehkä liikaa.

Kiitos että kuuntelite!